

POSTANOWIENIE

Dnia 19 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Przesławski (przewodniczący)

SSN Piotr Sławomir Niedzielak (sprawozdawca)

SSN Adam Roch

w sprawie obwinionego prokuratora Prokuratury Rejonowej w B. w stanie spoczynku T. O. obwinionego o przewinienie dyscyplinarne z art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuratorze (Dz. U. z 2011 r., nr 270, poz. 1599 t.j), po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej, na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 stycznia 2022 r., działając z urzędu w przedmiocie podjęcia zawieszonego postępowania kasacyjnego od orzeczenia Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia 29 marca 2018 r., sygn. akt PK I OSD [...]

postanowił:

1. podjąć zawieszone postępowanie.

UZASADNIENIE

Prokurator Prokuratury Rejonowej w B. w stanie spoczynku T. O. został obwiniony o to, że:

w dniu 13 października 2013 r. w B., gm. B., prowadził w ruchu lądowym samochód osobowy o nr rej. [...], znajdując się w stanie nietrzeźwości o stężeniu wynoszącym w godzinach od 10:45 do 11:10 od 2 ‰ do 2,2 ‰ alkoholu we krwi, lub prowadzącym do takiego stężenia, realizując w ten sposób znamiona występku z art. 178a § 1 k.k. przez co uchybił godności

urzędu prokuratorskiego, tj. deliktu dyscyplinarnego z art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2011 r., nr 270, poz. 1599 -t.j.).

Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym, orzeczeniem z dnia 19 stycznia 2017 r., sygn. akt PK I SD [...], uznał T. O. winnym zarzucanego mu czynu i wymierzył mu karę pozbawienia prawa do stanu spoczynku wraz z prawem do uposażenia.

Odwołanie od orzeczenia wywiódł obrońca obwinionego – prokurator Prokuratury Rejonowej R. Z. Zaskarżył orzeczenie w całości.

Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym, orzeczeniem z dnia 29 marca 2018 r., sygn. akt PK I OSD [...], utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie w części dotyczącej kary wymierzonej obwinionemu.

Prokurator Prokuratury Rejonowej w B. w stanie spoczynku – T. O. wywiódł w dniu 17 maja 2018 r. kasację od w/w orzeczenia odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym. Zarzucił orzeczeniu - rażąco niewspółmierność – surowość wymierzonej kary dyscyplinarnej wynikającą z niedostatecznego uwzględnienia wszystkich okoliczności mających istotne znaczenie dla wymiaru kary, a w szczególności okoliczności łagodzących świadczących na korzyść obwinionego, między innymi faktu, że w okresie, w którym dopuścił się popełnienia deliktu dyscyplinarnego znajdował się w szczególnie złym stanie psychicznym z nasilonymi objawami depresyjno-lękowymi, z niewykluczonym zamiarem targnięcia się na własne życie, jego dotychczas nienaganna linia życiowa i zawodowa, tryb życia po zaistniałym zdarzeniu, okoliczność, iż na skutek działania obwinionego nikt postronny nie doznał żadnej krzywdy, a także fakt, iż od zdarzenia upłynął już znaczny czas wskazują, że wymierzona najsurowsza kara dyscyplinarna jest w swoich skutkach rażąco surowa wobec obwinionego, a także, wobec upływu czasu nie spełnia swej roli w zakresie prewencji generalnej.

Na podstawie tak skonstruowanego zarzutu, skarżący wniósł o wymierzenie kary dyscyplinarnej zawieszenia podwyższenia uposażenia na okres 3 lat.

Kasację od w/w orzeczenia wywiódł także obrońca obwinionego – prokurator Prokuratury Rejonowej R. Z. Zaskarżył orzeczenie w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

- I. rażącą obrazę przepisów prawa procesowego, to jest art. 201 k.p.k. i art. 215 k.p.k. oraz art. 318 k.p.k., mogącą mieć wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, wobec nieuwzględnienia wniosku obwinionego i jego obrońcy z urzędu o uzupełniające przesłuchanie powołanych w sprawie biegłych psychiatrów, którzy końcowo opiniowali psychiatrycznie prokuratora T. O. na potrzeby postępowania dyscyplinarnego sygn. akt PK I SD [...], w sytuacji, gdy ich opinia była co najmniej niejasna i niepełna z uwagi na brak wyraźnego wskazania przez biegłych, czy wymieniony *in tempore crimine* nie działał w okolicznościach powodujących, że jego zdolność do pokierowania swoim postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona, w tym również z uwagi na niepowołanie do opiniowania T. O. biegłego z zakresu psychologii klinicznej - analogicznie, jak we wcześniejszych przypadkach badania wymienionego w określonym powyżej zakresie - celem jednoznacznego ustalenia, czy u obwinionego w dniu popełnienia przez niego przestępstwa z art. 178a§1 k.k. nie wystąpiły inne, niż z powodu choroby psychicznej albo upośledzenia umysłowego, zakłócenia czynności psychicznych wobec których jego zdolność do pokierowania swoim postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona w czasie, gdy dopuścił się on przedmiotowego czynu.

Dodał zarazem, że w nawiązaniu do powyższego należy również podkreślić, że zarówno obwiniony, jak i jego obrońca mieli do biegłych pytania wykraczające poza zakres wydanej wcześniej przez nich pisemnej opinii, a brak przeprowadzenia zawnioskowanego przez nich dowodu z przesłuchania biegłych uniemożliwiło zadanie tychże pytań.

Podnosząc powyższy zarzut, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Odwoławczemu Sądowi Dyscyplinarnemu dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym.

Niezależnie od powyższego, z ostrożności procesowej, na wypadek nieuwzględnienia opisanego powyżej zarzutu rażącej obrazy przepisów prawa procesowego w toku postępowania dyscyplinarnego sygn. akt PK I OSP [...], powołując się na przepis art. 163 § 1 u.p.o.p. zdanie 2, w brzmieniu sprzed 3 kwietnia 2018 roku, orzeczeniu Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym z dnia 29 marca 2018 roku wydanemu wobec obwinionego, zarzucił również:

- II. rażącą niewspółmierność, to jest surowość kary dyscyplinarnej wymierzonej obwinionemu za przypisane mu przewinienie dyscyplinarne, wynikającą z nieuwzględnienia przez Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny niezwykle istotnych okoliczności łagodzących świadczących na korzyść T. O. - prokuratora Prokuratury Rejonowej w B. w stanie spoczynku, w szczególności takich, jak : bezsporny fakt, że przestępstwa - będącego przesłanką dla wszczęcia przeciwko wymienionemu postępowania dyscyplinarnego - dopuścił się on na skutek wystąpienia u niego nasilonych zaburzeń o charakterze depresyjno-lękowym wynikających z problemów rodzinnych, przy niewykluczonym zamiarze targnięcia się na własne życie, stwierdzoną w ustnej opinii biegłego S. D. okoliczność, że pomimo zgłoszenia się T. O. już w dniu 17 lipca 2013 roku, a zatem na długo przed popełnieniem zarzuconego mu deliktu dyscyplinarnego, do lekarza psychiatry nie udzielono mu fachowej i odpowiedniej pomocy medycznej, co mogłoby uchronić obwinionego przed zachowaniem skutkującym popełnieniem przez niego występku z art. 178a § 1 k.k. w dniu 13 października 2013 roku, nienaganna linia życiowa i zawodowa T. O. przed popełnieniem przez niego wspomnianego występku oraz jego postępowanie po tym zdarzeniu, a w tym także ów fakt, iż w wyniku tego przestępstwa nikt postronny nie poniósł żadnej szkody.

W konsekwencji podnosząc także ten zarzut, wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w części dotyczącej orzeczenia o karze i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Odwoławczemu Sądowi Dyscyplinarnemu dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym.

Odpowiedź na kasację wywiódł Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego dla [...] okręgu regionalnego, wnosząc o oddalenie obu kasacji.

Postanowieniem z dnia 14 maja 2019 r. Sąd Najwyższy w sprawie II DSK 13/18 postanowił zawiesić postępowanie kasacyjne do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny sprawy o sygn. akt P 4/19 (dot. sprawy Sądu Najwyższego o sygn. akt II DO 5/18), w której Sąd Najwyższy przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne:

„Czy przepisy art. 121 i art. 122 pkt 13 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o Sądzie Najwyższym (Dz.U.2018.5 ze zmianami), w zakresie, w którym wyłączają możliwość złożenia kasacji od prawomocnych orzeczeń Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym, dotyczących deliktów dyscyplinarnych popełnionych przed 3 kwietnia 2018 roku, w których termin do wniesienia tejże kasacji upłynął po 3 kwietnia 2018 roku, są zgodne z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?”

Sąd Najwyższy stwierdził bowiem, że „w niniejszej sprawie, delikt dyscyplinarny został popełniony w dniu 13 października 2013 r., prawomocne orzeczenie Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego dla Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym zapadło w dniu 29 marca 2018 r., a termin do wniesienia kasacji upłynął z dniem 17 maja 2018 r., a więc już po wejściu w życie ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 8 grudnia 2017 r., tj. po 3 kwietnia 2018 r. Stanowisko Trybunału Konstytucyjnego ma zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, w której również występuje zagadnienie prawne, analogiczne z tym, które stało się asumptem do sformułowania przez Sąd Najwyższy pytania prawnego”.

Postanowieniem z dnia 25 marca 2021 r. Trybunał Konstytucyjny, sygn. akt P 4/19, umorzył postępowanie. W uzasadnieniu postanowienia stwierdził jednak, między innymi, że:

>Sąd pytający, rozpatrując powyższe zażalenie, powinien zatem rozstrzygnąć, czy - wobec brzmienia kwestionowanych przepisów intertemporalnych - kasacja złożona po wejściu w życie ustawy o SN (3 kwietnia 2018 r.) jest dopuszczalna. Zgodnie z przytoczonym powyżej art. 121 ustawy o SN w sprawie toczącej się przed sądem pytającym należy stosować przepisy w brzmieniu nadanym przez ustawę o SN, czyli przepisy nowe. Natomiast w myśl art. 122 pkt 13 ustawy o SN przepisy dotychczasowe stosuje się do zakończenia postępowania w instancji, w której postępowanie to się toczy. Zasada ta znalazła zastosowanie w niniejszej sprawie - Odwoławczy Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym wydał orzeczenie 17 maja 2018 r., kończąc postępowanie w tej instancji. Nastąpiło to już po wejściu w życie nowych przepisów.

Nakaz stosowania przepisów "w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą" należy rozumieć nie tylko jako nakaz stosowania jedynie tych przepisów, które zostały zmienione lub dodane przez nową ustawę. Chodzi o nowy stan prawny, powstały od wejścia w życie ustawy o SN, czyli 3 kwietnia 2018 r. Dopuszczalność wniesienia kasacji od orzeczenia Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym zapadłego 17 maja 2018 r. należy ocenić na tle stanu prawnego powstałego od 3 kwietnia 2018 r. Trzeba jednak podkreślić, że interpretacja ta nie powinna abstrahować od wypracowanego w orzecznictwie Trybunału stanowiska o prawie do sądu w postępowaniach dyscyplinarnych.

W orzecznictwie TK ukształtowała się jednolita linia orzecznicza dotycząca konstytucyjnych standardów w zakresie sądowej kontroli orzeczeń dyscyplinarnych wydanych przez sądy korporacyjne. (...)

Trybunał wskazuje, że prawo do sądu powinno być zagwarantowane w ramach każdego postępowania dyscyplinarnego, niezależnie od tego, czy chodzi o postępowanie dyscyplinarne wobec osób wykonujących zawód zaufania publicznego, czy wobec osób przynależących do innych grup zawodowych. Każde postępowanie dyscyplinarne jest bowiem postępowaniem represyjnym zmierzającym do ukarania osoby obwinionej o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego. Sądowa kontrola prawidłowości postępowania dyscyplinarnego oraz rozstrzygnięć w nim wydawanych gwarantuje ochronę konstytucyjnych praw i wolności takiej osoby, a dodatkowo - jeżeli wykonuje ona zawód zaufania

publicznego - stanowi element nadzoru państwa nad działalnością samorządu zawodowego. Z tego też względu w każdej sprawie dyscyplinarnej, która była przedmiotem rozstrzygnięcia w pozasądowym postępowaniu dyscyplinarnym, ustawodawca musi zapewnić prawo do wszczęcia sądowej kontroli postępowania dyscyplinarnego i zapadłego w jego wyniku orzeczenia (zob. np. wyrok TK z 6 listopada 2012 r., sygn. K 21/11, OTK ZU nr 10/A/2012, poz. 119).

Z całokształtu zmian dokonanych przez ustawodawcę w ustawie o SN wynika, że ich celem było także, w zgodzie z powyżej powołanym orzecznictwem, wzmocnienie sądowej kontroli orzeczeń zapadłych w postępowaniu dyscyplinarnym wobec prokuratorów, a nie ograniczanie konstytucyjnego prawa do sądu.

W nowym stanie prawnym przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów znajdują się przede wszystkim w dziale IV ustawy o prokuraturze. W rozdziale 3 działu IV tej ustawy zostały zawarte przepisy regulujące odpowiedzialność karną, dyscyplinarną i służbową prokuratorów. Zgodnie z art. 145 § 1 prawa o prokuraturze w brzmieniu obowiązującym od 3 kwietnia 2018 r. "[w] sprawach wskazanych w niniejszym rozdziale orzekają:

1) w pierwszej instancji:

- a) Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym w składzie 3 członków,
 - b) Sąd Najwyższy w składzie 2 sędziów Izby Dyscyplinarnej i 1 ławnika Sądu Najwyższego w sprawach przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych lub w sprawach, w których wniosek złożył Sąd Najwyższy;
- 2) w drugiej instancji - Sąd Najwyższy w składzie 2 sędziów Izby Dyscyplinarnej i 1 ławnika Sądu Najwyższego".

Ustawa o SN wprowadziła do prawa o prokuraturze także art. 163a (art. 110 pkt 27 ustawy o SN). Zgodnie z § 1 tego przepisu od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje. Natomiast w myśl art. 163a § 2 prawa o prokuraturze "[o]d orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji służy odwołanie do innego składu tego sądu, jeżeli orzeczeniem sądu dyscyplinarnego drugiej instancji obwinionemu wymierzono karę dyscyplinarną, pomimo wydania w tej sprawie przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji orzeczenia uniewinniającego lub umarzającego postępowanie dyscyplinarne".

Pojęcie "sądu dyscyplinarnego drugiej instancji" użyte w art. 163a § 1 i 2 prawa o prokuraturze należy rozumieć na tle zmienionej tą samą ustawą art. 145 § 1 prawa o prokuraturze. Wykładnia tych przepisów pozwala uznać, że kasacja nie przysługuje tylko od orzeczenia sądu drugiej instancji - Sądu Najwyższego w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego, działającego w sprawach określonych w rozdziale 3 działu IV prawa o prokuraturze. **W przypadku występującym w rozpatrywanej sprawie, a więc gdy sądem drugiej instancji jest sąd dyscyplinarny, kasacja przysługuje.**

Za taką wykładnią przemawia również art. 171 pkt 1 prawa o prokuraturze, który stanowi, że "[w] sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie: 1) do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy części ogólnej ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny oraz przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, z wyłączeniem art. 344a i art. 396a, z uwzględnieniem odrębności wynikających z charakteru postępowania dyscyplinarnego". Rozstrzygnięcie zagadnienia, czy od orzeczenia Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym zapadłego 17 maja 2018 r. przysługuje kasacja, powinno być zatem oparte także na przepisach ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.), z wyłączeniem art. 344a i art. 396a, i zarazem z uwzględnieniem odrębności dzielących postępowania karne oraz dyscyplinarne. Zakres odesłania z art. 171 pkt 1 prawa o prokuraturze do k.p.k. powinien jednak spełniać wymagania, jakie stawia wykładnia prokonstytucyjna.

Omawiany kierunek interpretacyjny wspierają także art. 27 § 1 pkt 1 lit. b ustawy o SN, zgodnie z którym do właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego należą sprawy dyscyplinarne rozpatrywane przez Sąd Najwyższy w związku z postępowaniami dyscyplinarnymi prowadzonymi na podstawie prawa o prokuraturze, a także art. 27 § 4 pkt 2 ustawy o SN, w myśl którego Wydział Drugi Izby Dyscyplinarnej rozpatruje w szczególności kasacje od orzeczeń dyscyplinarnych.<

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie kasacyjne do czasu rozstrzygnięcia przez Trybunał Konstytucyjny (sprawa TK o sygn. akt P 4/19) pytania prawnego zadanego przez Sąd Najwyższy w rodzajowo podobnej sprawie o sygn. akt II DO 5/18, na które odpowiedź mogła mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Trybunał Konstytucyjny postanowieniem z dnia 25 marca 2021 r. umorzył postępowanie w przywołanej sprawie o sygn. akt P 4/19, jednocześnie w uzasadnieniu postanowienia stwierdził, że kasacja w okolicznościach, które stanowiły podstawę przedstawienia Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego, jest dopuszczalna.

W tym stanie rzeczy, wobec ustania długotrwałej przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania kasacyjnego, należało podjąć zawieszone postępowanie, postanawiając jak na wstępie.